

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2021 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Roslan - Karasińska

Protokolant: sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 października 2021 r. w Warszawie

sprawy I. S.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania I. S.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

z dnia 17 czerwca 2017 r., Nr: (...), (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 17 czerwca 2017 r. Nr: (...), (...) w ten sposób, że zobowiązuje Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury I. S. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku),

2. zasądza od organu rentowego Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. na rzecz odwołującej się I. S. kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Monika Roslan - Karasińska

UZASADNIENIE

I. S. złożyła 4 lipca 2017r. odwołanie Sądu Okręgowego w Warszawie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

z 7 czerwca 2017r. nr ewid. (...) w przedmiocie ponownego ustalenia emerytury policyjnej w oparciu o znowelizowane przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb. Odwołująca zarzuciła skarżonej decyzji, że została wydana na podstawie przepisów niezgodnych z Konstytucją RP, a także Konwencją o Ochronie Praw

Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950r. Odwołująca wniosła o zmianę skarżonej decyzji poprzez orzeczenie, że przysługuje jej świadczenie emerytalne w wysokości pobieranej do 1 października 2017r., a określonej w decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW z 27 lutego 2017r. na kwotę 1 702,61 zł oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu i zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych (odwołanie k.3-14 a.s., pismo z 21.06.2021r. k.127-130 a.s.).

W odpowiedzi na powyższe odwołanie z 14 czerwca 2018r. **Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji** wniósł o jego oddalenie. W ocenie organu rentowego skarżona decyzja została wydana zgodnie z zasadami obliczania wysokości emerytury określonymi w art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt ustawy

o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz w oparciu o informację o przebiegu służby ubezpieczonej sporządzoną przez Instytut Pamięci Narodowej, z której wynika, że odwołująca w okresie od 26 kwietnia 1977r. do 20 grudnia 1989r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ww. ustawy. W związku z powyższym zaskarżoną decyzją organ emerytalno-rentowy dokonał ponownego przeliczenia przysługującego odwołującej świadczenia. Organ emerytalny podniósł przy tym, że informacja z IPN o przebiegu służby odwołującej była dla niego wiążąca przy wydaniu decyzji. Wskazał również, że zważywszy na powyższe uregulowania prawne nie ma podstaw do uwzględnienia roszczeń odwołującej (odpowiedź na odwołanie k.22-25 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z 4 czerwca 2019r. sygn. akt III AUo 3932/19 Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyznaczył do rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie (k.43 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

I. S. urodziła się (...) (bezsporne). W 1976r. odwołująca ukończyła Liceum Ogólnokształcące (...) i zdała egzamin dojrzałości (świadectwo dojrzałości k.21-22 – akta osobowe k.32 a.s.). Do 25 kwietnia 1977r. ubezpieczona była zatrudniona w (...), zaś od 26 kwietnia 1977r. rozpoczęła służbę w Komendzie (...) Milicji Obywatelskiej (wniosek o przyjęcie do pracy k.2, życiorys k.3, wniosek o przyjęcie do Milicji Obywatelskiej k.100, informacja o przekazaniu do dyspozycji k.35 – akta osobowe k.32 a.s.).

Na przestrzeni lat 1977-1989 I. S. pełniła służbę w wydziale (...), początkowo jako referent w Wydziale (...), gdzie zajmowała się obsługą dalekopisu i udzielaniem odpowiedzi na pisma instytucji, od 26 października 1978r. do 1983 r. w Wydziale (...) (...), gdzie wykonywała czynności związane z realizacją paszportów – zakładanie i prowadzenie akt paszportowych, przepisywanie danych z akt paszportowych do komputera. W związku z Zarządzeniem organizacyjnym nr (...) z 14 kwietnia 1983r., Komendanta (...) Milicji Obywatelskiej powołana została Służba Bezpieczeństwa w (...) (...), w związku z czym I. S. została z dniem 16 listopada 1983r. mianowana inspektorem referatu (...) Służby Bezpieczeństwa (...) (...). Zajmowała się podejmowaniem decyzji w sprawach wyjazdów obywateli do wszystkich krajów świata, współpracowała wówczas z biurami podróży. Odwołująca w toku pracy nie uzależniała rozpoznania wniosku (...) od służby na rzecz służb. Ubezpieczona była opiniowana służbowo pozytywnie, w opiniach podkreślano jej sumienność w wykonywaniu obowiązków służbowych i chęć podnoszenia kwalifikacji zawodowych (przebieg służby k.96-98 k.35, opinie służbowe k.115, 133, 161, wniosek personalny k.134, karta przeniesienia k.136 – akta osobowe k.32 a.s., zeznania I. S. k.147 a.s.).

W trakcie służby I. S. podnosiła kwalifikacje – odbyła kurs dla maszynistek, kwalifikacyjny do obsługi urządzeń (...) i kurs chorążych. Kilukrotnie występowała o zgodę na przystąpienie do egzaminów wstępnych do Wyższej Szkoły (...) w L. (zaświadczenie o ukończeniu kursu k.104-105, świadectwo złożenia egzaminu na chorążego MO k.153 – akta osobowe k.32 a.s.).

Ubezpieczonej nadawano następujące stopnie Milicji Obywatelskiej: w 1978r. – kaprala, w 1980r. – starszego kaprala, w 1981r. – plutonowego, w 1983r. – sierżanta, w 1985r. – starszego sierżanta, w 1986r. – młodszego chorążego (wniosek o nadanie stopnia kaprala k.109, wniosek o nadanie stopnia starszego kaprala k.119,

wniosek o nadanie stopnia plutonowego k.123, wniosek o nadanie stopnia sierżanta k.128, wniosek o nadanie stopnia starszego sierżanta k.152, wniosek o nadanie stopnia młodszego chorążego k.154 – akta osobowe k.32 a.s.).

I. S. w 1990r. przeszła pozytywną weryfikację i kontynuowała służbę w Policji. Decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

i Administracji z 22 lutego 1994r. nr ewid. (...) przyznano jej prawo do emerytury policyjnej od 28 lutego 1994r. Wysokość emerytury na dzień jej przyznania wynosiła 5 645 972 zł brutto.

W 2009r. odwołującej obniżono emeryturę z kwoty 1800 zł netto do 1400 zł netto miesięcznie. Wysokość emerytury na dzień 27 lutego 2017r. wynosiła 1 702,61 zł (decyzje Dyrektora ZER MSWiA: z 22.02.1994r. k. 1 a.r., z 27.02.2017 r. k.2 a.r.; wysługa k. 4 a.r., zeznania I. S. k.147 a.s.).

Pismem z 15 marca 2017 r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, że na podstawie posiadanych akt osobowych I. S.

w okresie od 26 kwietnia 1977r. do 20 grudnia 1989r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Służby Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (informacja o przebiegu służby z 15.03.2017 r. k. 3 a.r.).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji 7 czerwca 2017r. wydał decyzję nr ewid. (...),

na mocy której, w oparciu o art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ustalił wysokość emerytury I. S. w kwocie 1322,96 zł brutto, tj. 1 114,89 zł netto (decyzja Dyrektor ZER MSWiA z 7.06.2017r. k. 6 a.r.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach organu rentowego oraz akt służbowych odwołującego z okresu służby w Milicji Obywatelskiej z lat 1977-1989. Dokumenty, na których Sąd oparł swoje ustalenia, zasługiwały w całości na uwzględnienie. Ich wiarygodności w toku postępowania sądowego nie kwestionował ani odwołujący, ani organ rentowy. Dodatkowo ustalając stan faktyczny uwzględnił jako wiarygodne zeznania odwołującej się, która w sposób szczegółowy opisała przebieg służby oraz zadania, jakie wykonywała. Wobec powyższego Sąd uznał ustalone fakty za wystarczające do wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

Istniejący stan faktyczny pomiędzy stronami procesu nie był kwestionowany w toku postępowania sądowego. Przedmiot sporu dotyczył rozważenia, czy organ rentowy zasadnie na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 708 z późn. zm.) zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową” dokonał obniżenia emerytury policyjnej. Odwołująca zarzucała decyzji oparcie rozstrzygnięcia merytorycznego dotyczącego jego emerytury o przepisy będące niezgodne z Konstytucją RP oraz Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy art. 1 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 2270) zwanej dalej „ustawą zmieniającą”. Należy zwrócić uwagę, że tym

samym drugi raz zdecydowano się obniżyć emerytury osobom, które pełniły służbę na rzecz państwa totalitarnego, bowiem w ustawie z dnia 23 stycznia 2009r. (Dz. U. z 2009, Nr 24, poz. 145) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%. W aktualnie zaś zmienionych regulacjach przepis art. 15c ustawy zaopatrzeniowej stanowi, że emerytura osoby pozostającej w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. wynosi: 0% podstawy wymiaru – za każdy rok tej służby a przy tym, a jej wysokości nie podwyższa się zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Wysokość zaś emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W uzasadnieniu do projektu ustawy zmieniającej wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa

w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. Zatem ustawodawca zdecydował się na ponowne obniżenie wysokości emerytur policyjnej pracownikom, którzy wówczas pełnili służbę.

W uzasadnieniu projektu dotyczącego wprowadzenia ustawy zmieniającej wskazano

na konieczność kolejnego ograniczenia przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających

z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W kontekście zasadności pierwszego obniżenia emerytur osób pełniących służbę w okresie PRL wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010 r. (K 6/09) oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013 r. (15189/10), które stwierdziły, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia

i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie dawało możliwości postawienia zarzutu niekonstytucyjności wprowadzonych wówczas przepisów przez ustawodawcę. Wymaga podkreślenia, że Sąd Okręgowy w Warszawie wystosował pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego w celu wypowiedzenia się co do zgodności z Konstytucją RP przepisów art. 15c, art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016r., poz. 2270). Pomimo zawiśnięcia sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym w dniu 27 lutego 2018 r. pod sygnaturą P 4/18, do dnia dzisiejszego nie zostało wydane orzeczenie w tej sprawie. Utrzymujący się stan prawny dał podstawę Sądowi Okręgowemu do rozpoznania zasadności wystosowanych zarzutów przez stronę odwołującą. Natomiast Trybunał Praw Człowieka potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być jednak nieproporcjonalne.

Zdaniem Sądu Okręgowego ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydana na jej podstawie decyzja, uzasadnia wątpliwości, co do jej zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, zasadą proporcjonalności z uwagi na jej wydanie po niemal 27 latach

od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a ponownie wprowadza odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska.

Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości emerytury ubezpieczonej trudno uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika emerytury miało zastosowanie automatycznie, bez uwzględnienia charakteru faktycznie wykonywanych obowiązków oraz pełnionej funkcji przez odwołującą. Sąd Okręgowy zważył, że ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy działała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego.

Ponadto nie należy pominąć faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej prawo do emerytury policyjnej nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego

lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przytoczony powyżej przepis wskazuje, że ustawa zaopatrzeniowej wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny,

niz jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących służbom mundurowym przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W ustalonym stanie faktycznym Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji

o przebiegu służby ubezpieczonej sporządzoną przez Instytut Pamięci Narodowej z 15 marca 2017r. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia emerytury policyjnej. Wymaga przy tym podkreślenia, że powyższy dokument treściowo ogranicza się jedynie do stwierdzenia,

że ubezpieczona pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej od 26 kwietnia 1977r. do 20 grudnia 1989r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast na jakiej dokładnie podstawie służba ubezpieczonej została zakwalifikowana jako służba na rzecz państwa totalitarnego.

W tym kontekście Sąd Okręgowy zwraca uwagę na pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2011r., sygn. akt II UZP 10/11 – który też w całości podziela – zgodnie z którym Sąd Najwyższy nie jest związany treścią informacji IPN zarówno co do faktów, w tym zaświadczeniu o przebiegu służby, jak i co do oceny, czy służba była realizowana na rzecz organów bezpieczeństwa państwa. Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę.

W obowiązującym stanie prawnym należało powołać się również na aktualne orzeczenie Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt III UZP 1/20. W sprawie tej Sąd Najwyższy podjął uchwałę

w składzie 7-osobowym, w której stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. W ślad za uzasadnieniem powyższego rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa

w okresie od 22 lipca 1944r. do 31 lipca 1990r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r.). W tym też kontekście warto zwrócić uwagę na podsumowanie powyższego wątku dokonane w uzasadnieniu uchwały z 16 września 2020r., sygn. akt III UZP 1/20, gdzie Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby, to w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku, na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w szczególności na podstawie długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., miejsca pełnienia służby, czy też zajmowanego stanowiska (§ 59 uchwały SN). W tym zakresie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na potrzebę sięgania do opinii służbowych funkcjonariuszy, uwzględniania ogólnych reguł dowodzenia: rozkładu ciężaru dowodu, dowodu prima facie, domniemań faktycznych, wynikających z informacji o przebiegu służby (§ 60 uchwały SN). Wskazano, że przy ocenie zasadności objęcia konkretnej osoby zakresem ustawy okolicznością, której nie można pominąć jest sam fakt weryfikacji w 1990r. (§ 92 uchwały SN).

W konsekwencji powyższego w niniejszym postępowaniu Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe w wyniku którego ustalił, iż w przypadku ubezpieczonej I. S. nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jej służby w okresie od 26 kwietnia 1977r. do 20 grudnia 1989r. za służbę na rzecz państwa totalitarnego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy zdaniem Sądu nie daje podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia,

że ubezpieczona swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszyła prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełniła jakiegokolwiek przestępstwo ścigane

z oskarżenia publicznego czy prywatnego. Sąd zwrócił przy tym uwagę, że zgodnie z art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. b tiret 3 ustawy zaopatrzeniowej, co prawdopodobnie stanowiło podstawę negatywnej kwalifikacji spornego okresu służby ubezpieczonej przez IPN, czego jednak, jak wskazano wyżej, nie sprecyzowano – za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944r. do dnia 31 lipca 1990r. w instytucjach i formacjach służb i jednostek organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczek, oraz ich odpowiedników terenowych wypełniających zadania wywiadowcze i kontrwywiadowcze – Biurze (...) po 1 kwietnia 1964r.

Z załączonych do akt sprawy dowodów w postaci dokumentacji z przebiegu służby ubezpieczonej wynika, że w spornym okresie, przypadającym na lata 1977-1986, pracowała

na stanowisku referenta w wydziale (...) (...), a w okresie 1986-1989r. jako inspektor w wydziale (...) Służby Bezpieczeństwa. Nie ulega zatem wątpliwości, że ubezpieczona była funkcjonariuszem w strukturach SB, niemniej jednak z dostępnych w sprawie dokumentów wynika, że wynikało to wyłącznie z przekształcenia organizacyjnego wydziału (...)

w strukturach Milicji Obywatelskiej poprzez przeniesienie wydziału do struktur SB. Z dostępnego materiału dowodowego nie wynika przy tym, by odwołująca wykonywała jakiegokolwiek czynności związane z wypełnianiem zadań Służby Bezpieczeństwa, w tym w szczególności działań wywiadowczych i kontrwywiadowczych. Takiego wniosku zdaniem Sądu nie można wyprowadzić wyłącznie z faktu zatrudnienia w SB. Z kolei załączone do akt służby opinie służbowe oraz wnioski personalne zawierają pozytywne opinie o pracy I. S., gdzie podkreślana jest

jej sumienność i podnoszenie kwalifikacji, co skutkowało awansowaniem i powierzaniem jej obowiązków związanych z podejmowaniem decyzji co do wyjazdów zagranicznych obywateli. W aktach osobowych odwołującej brak jest wzmianek o jej działalności operacyjnej, w związku

z czym Sąd uznał za wiarygodne w tym zakresie zeznania ubezpieczonej. Na rozprawie 14 października 2021r. odwołująca wskazała, że w trakcie służby zajmowała się rozpoznawaniem wniosków paszportowych, przy czym nigdy nie uzależniała wydania decyzji od współpracy wnioskodawcy ze Służbami Bezpieczeństwa. W ramach powyższego współpracowała z biurami podróży.

Do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie mogło ująć uwadze Sądu, że odwołująca kontynuowała zatrudnienie w Policji w państwie demokratycznym po 31 lipca 1990r.

aż do momentu przejścia na emeryturę w 1994 roku, który to fakt nie był kwestionowany przez organ rentowy. Pozwala to na stwierdzenie, iż okoliczność służby odwołującej w strukturach MO a następnie SB nie stanowiła przeszkody jej dalszego zatrudnienia w organach policyjnych. Również i ta okoliczność zdaniem Sądu przemawia za brakiem podstaw do przypisania odwołującej się działań polegających na naruszaniu podstawowych praw i wolności człowieka, służących reżimowi komunistycznemu w okresie przed 1990r.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również

w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu emerytalnego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez stronę odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych w latach 1977-1989. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującej oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie w ocenie Sądu w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt pozostawiania przez odwołującą na etacie danej jednostki, jak również potwierdzenie prawidłowości informacji o przebiegu służby w świetle ww. ustawy przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku odwołującej przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016 r. nie mogły mieć zastosowania. W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej czy bezprawnej działalności I. S. zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby w latach 1977-1989, bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, uzasadnia naruszenie zasady godności wobec odwołującej.

Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Dyrektora ZER MSWiA do przeliczenia emerytury I. S. od 1 października 2017r. z pominięciem wspomnianych wyżej przepisów, o czym orzeczono jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł w pkt 3 wyroku zasądając od Dyrektora ZER MSWiA na rzecz I. S. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800).